

Jan Králík

GRADA

JAWA MŮJ OSUD

PŘÍBĚH JAROSLAVA FREIE,
KTERÝ ZACHRÁNIL JAWU A ÚTĚKEM ZACHRÁNIL SEBE

TEN TECHNICKÁ
ELITA
NÁRODA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umísťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

JAWA MŮJ OSUD

PŘÍBĚH JAROSLAVA FREIE,
KTERÝ ZACHRÁNIL JAWU A ÚTĚKEM ZACHRÁNIL SEBE

Jan Králík

Grada Publishing

Jan Králík

Jawa, můj osud

Příběh Jaroslava Freie, který zachránil Jawu a útekem zachránil sebe

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 220 386 401, fax: +420 220 386 400
jako svou 3815. publikaci

Odpovědná redaktorka Magda Bůřilová
Grafická úprava a sazba Grafické studio Hozák
Návrh a grafická úprava obálky Grafické studio Hozák
Počet stran 112
První vydání, Praha 2010
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

© Grada Publishing, a.s., 2010

*Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami
nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.*

ISBN 978-80-247-2597-0 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6891-5 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

Obsah

Pryč!	7
Tápání	8
U Ing. Zdeňka Kliky	12
Do Aera	16
Do Jawy	22
Červená Jawa	24
Do jámy llové	25
Karty na stůl	27
Protitanková puška	32
První v odboji	33
Littlejohn	34
Do války	35
Válečné zakázky	38
Pod svícem je tma	39
Budoucí Jawa 250	41
Budoucí Minor II	44
Budoucí firma	50
Hra s ohněm	52
Zpráva o tajné zbraní	54
Na pokraji sil	55
Pomoc známým i neznámým	55
Poslední dny války, první dny míru	57
Květen 1945 v Brodčích	59
V nový život	60
Jasný směr	71
Neztrácet čas	76
Čtvrt roku komunistou	77
Pryč od nich	78
Aféra	79
Boj o Minora	82
Čím dál hůř	84
Komunistický převrat	87
Příprava na emigraci	89
Kauza Slávek	91
Přihořívá, hoří	92
Od nuly	93
Útěk	94
Do svobodného života	97
Kanada	98
Poslání	99
Co zbylo	102
Literatura	103
Poděkování	104
Jmenný rejstřík	105

Jak je možné,

že mě to nenapadlo dřív? A proč po tom už dávno někdo nepátral? Nebo je to chyba tisku? Pokud ne, kam uschovali na celou dobu války více než 8000 motocyklů a 700 automobilů? Osm tisíc motocyklů! Sedm set automobilů! Kdo to vymyslel? Jak to udělal? Kdo řídil vývojové práce na motocyklech a automobilech pro poválečné časy? Kdo zachránil nespočet lidí od totálního nasazení a jednotlivce před jistým koncentračním táborem? Jak to, že nemá před továrnou alespoň desku? Proč jsme se o něm neučili ve škole?

Proto, že to byl „vyloženě reakční živel, zapřísáhlý nepřítel lidově demokratického zřízení a pracujícího lidu, otevřený třídní nepřítel“, jak rozhodli pachatelé světlých zítřků, kteří uvrhli zemi do čtyřicetiletého temna.

Tato útlá knížka je malou splátkou na velký dluh, který máme vůči tomuto mimořádně pracovitému, čestnému a odvážnému muži.

autor

Pryč!

Onoho úterního rána 11. října 1949 se probudil dlouho před pátou. Měl stísněný pocit, zlou předtuchu. Nic výjimečného za posledních deset let. Vstal, oblékl se a šel za manželkou. Něco mu říkalo, že si pro něho přijdou. Raději pojede, dnes do Vysokého Mýta. Vtom u dveří zazněl zvonek. Uvědomil si, že neslyšel výtah. Nezvaný host či hosté museli nahoru do posledního patra po svých. Záleželo jim na tom přijít nečekaně. Bylo to jasné. Manželka jednala rychleji než on. Musí pryč. Přes balkon, na střechu domu, utéct. Nechtěl, mají přece tři děti, co když... Žena neváhala. Chvilku je zdrží, on ať běží. Šla ke dveřím a zavolala, ať chvíli počkají, že se oblékne. Když si byla jistá, že se mu podařilo utéct, zavřela dveře na balkon a šla otevřít na chodbu. Stáli tam dva.

On mezitím vylezl po štaflích na plochou střechu, odklopil víko a po požárním žebříku podél výtahu na chodbu, pak po schodech dolů, do přízemí. Pod paží aktovku, v jedné ruce rukavice, které mu vypadly a zůstaly ležet na chodbě. Dostal se z domu, pak potemnělou ulicí, ranní Prahou až do Nuselského údolí. Z budky zavolal tchánovi. Musí se s ním poradit. Může přijít? Skočil na tramvaj, zakrátko seděli u stolu. Nemusel mu nic vyprávět, už ho předešla dcera, malá Pavlínka, kterou za dědečkem poslala maminka. Stručně mu vyprávěla, že tatínka opravdu přišla zatknout policie.

Co má teď dělat? Tchán mu potvrdil, o čem sám tolikrát přemýšlel, co dlouho připravoval. Musí za hranice. Tady ho zatknou, čeká ho kriminál, nebo skončí v dolech. Tím manželce nepomůže. Když uteče, policie nechá ženu a děti na pokoji, domníval se. Musí odejít.

Neznal konkrétní důvod či záminku, proč pro něho přišli, ale čekal to. Všechno, co se od května 1945 dělo, co se stupňovalo, s čím nesouhlasil, čemu bránil, muselo nějak vyvrcholit. Před pár týdny zatkl postupně tři z jejich pětičlenné neformální přátelské společnosti bývalých vodních skautů. Byl na radě, však se na to doma připravovali. Manželka dala na balkon štafle a natáhla prádelní šňůru. Kdyby z ulice spatřil viset bílý ručník, bude vědět, že na něho čekají. Pro ten případ byl u tchána zaparkovaný malý Manet, který měl zapůjčený k testovacím jízdám. Teď se musí rozhodnout. S těžkým srdcem sedl na motocykl a vydal se na Šumavu. Z Podolí vyjel do Modřan po pravém břehu Vltavy, neboť na hlavní Chuchelské vartovala hlídka. Za mlhy minul Dobříš, odtud dál na Strakonice a do Vimperku. Tam dojel velký nákladní vůz s přívěsem. Nebyl dnešní. Pověsil se těsně za něj, aby v jeho zákrytu projel městem. U křižovatky na nádraží stála hlídka SNB, kterou včas zahlédl. Jel nalepený na přívěs, a když souprava začala zpomalovat, předjel ji tak, že zůstal za vozem skryt. Nemohli ho spatřit, tedy ani zastavit.

Na Šumavě dojel k Petráškově hájovně, kolem Formánkovy chalupy až k rodinnému letnímu domu v Novém Světě. Měl smůlu. Byl tam cestář Kaiser a služebná od Petrášků, viděli ho. Zašel tedy k Petráškovi, pozdravil ho, dal mu peníze za hlídání a řekl, že jde na houby, odpoledne zase pojede domů. Zašel do domu, ukryl tam motocykl, ve stáji si vzal uschovanou krabičku, v níž měl 100 dolarů, 7 liber a 1000 franků, také pár drahých kamenů.

Zabouchl dveře a vydal se do lesa, k hranici. Byla to dlouhá cesta, plná nerozhodnosti, smutku, nejistoty, výčitek. Kolem půlnoci došel k triangulačnímu bodu. Vyšel měsíc. Musel vyšplhat nahoru, aby se pohledem shora rozloučil s Čechami. Nemohl zůstat dlouho. Nocí pokračoval přes Svinnou Ladu, Borovou Ladu, Bučinu, přes cestu z Kvildy. Druhý den ráno stál nad německým Finsterau, ještě na české straně, 400 metrů od Kochova domku. Pak sešel z lesa, obešel překážku z těžkých klád, tehdy prvního náznaku železné opony, než tu natáhli ostnatý drát hlídáný pohraničníky s vlčáky. Přelezl kmeny a dal se na pochod k Finsterau. Půl kilometru před vesnicí potkal prvního Němce, ve vsi pak německého finančního strážníka, jemuž se hlásil.

Do exilu odcházel člověk, který se vypracoval z hotelového poslíčka na šéfa servisu v automobilce Aero, pak se stal vůdčí osobností ve firmě Jawa, manažerem, který ji zachránil před úpadkem a za války v ní osvědčil mimořádnou odvahu. Muž, jenž si zasloužil vděk a úctu za tak mnohé, si dramatickým útekem zachraňoval život.

Když se nepodařilo zatknout ho a uvěznit, pomstil se mu režim jinak. Už o něm nesměla padnout nikde ani zmínka. JUDr. Jaroslav Frei jako kdyby neexistoval.

Tápání

Nejstarší písemná zmínka o rodu Freiů z Chodova u Domažlic je z 27. listopadu 1674, kdy do matriky zaznamenali sňatek Johanna Freie s Catarinou Gabertovou v Meigelschofu-Chodově. Freiové přišli na Šumavu pravděpodobně ze Švýcarska, kolem Curychu je toto jméno velmi časté. V průběhu let se sžili s místními a počestili se, jak svědčí následníci zapsaní jako Jan, Šimon a další.

V roce 1872 se chodovskému rolníkovi Freiovi narodil druhý syn Josef. Protože rodinné hospodářství měl převzít starší syn Šimon, musel Josef do učení. Vybral si krejčovinu, za níž se vydal do Vídně. Po vyučení zamířil do Prahy, kde se usadil. V roce 1901 se ve svatomikulášském kostele oženil s Růžnou Krausovou (narozena 1881), dcerou krejčího Václava Krause, jehož zavedená dílna byla známá šitím důstojnických uniforem. Krausův zeť Josef Frei se zase specializoval na obleky pro hudebníky a dirigenty, které musely nejen dobře padnout, ale měly být i pohodlné a dostatečně volné.

Mladým Freiům se v Praze narodily tři děti, nejprve Josef, po něm 16. listopadu 1904 Jaroslav Václav, poslední byla Štěpánka. Krejčovství dobře prosperovalo, avšak jen do roku 1914, kdy vypukla světová válka. Tehdy již dvaadvacetiletého Josefa Freie odvedli do armády, v dílně zůstala paní Růžena s učeďníky a třemi dětmi. Nejstarší Josef se šel učit krejčím ke Krausům, malou Štěpánku poslali do Chodova k prarodičům Freiovým, desetiletý Jaroslav chodil v Praze do školy a prázdniny prožíval rovněž v Chodově.

Josef Frei měl štěstí, z války se vrátil živ a zdrav. Rodinu však brzy postihla tragédie, když maminka Růžena podlehla pandemii španělské chřipky, která měla v letech 1918–1920 na svědomí 30 až 40 milionů lidí na celém světě.

Otec se třemi dětmi nezůstal dlouho sám. V červnu 1919 se znovu oženil s bezdětnou vdovou Marií Kolářovou, rozenou Jůzkovou, která se o děti dobře starala a své role se zhostila se ctí. Krejčovství opět začalo prosperovat, také díky synovi Josefovi, který začal pracovat s otcem.

Děti vyrůstaly v harmonickém prostředí se zázemím širší rodiny a příbuzných v Chodově na rozhraní Šumavy a Českého lesa. Tam jezdily na letní prázdniny, které trávily u strýčka Šimona Freie na statku, kde se říkalo U Říhů, v čísle 54. Pobyt v přírodě významně ovlivnil zejména Jaroslava, jemuž zdejší krajina otevřela vztah k víře. Tak jak ji předkládali ve škole a v kostele mu nedávala smysl. V pochybnostech ho utvrdila první světová válka. Neznamenalo to však, že víru nehledal. Našel ji v krajině kolem Chodova a pak všude, kde mohl vnímat nedotčenou přírodu. Tu si ztotožnil s tím, co nás přesahuje a k čemu se vztahujeme. Stala se jeho laskavým útočištěm, uprostřed lesů se cítil nejlépe.

Jednou v létě chybělo málo, aby Jaroslav navždy odešel. Když si s místními kluky hrál na policajty a loupežníky, připadla mu role zloděje, starší bratr Josef s kamarády ho honili. Delikventa pochopitelně dopadli a odsoudili, Jaroslava pověsili na strom. Naštěstí to proběhlo za mohutného křiku, který přivolal nazlobeného souseda. Ten nešťastníka v poslední chvíli odřízl, Jaroslav už byl v limbu. Jak patrně, Freiovi kluci byli živí až až.

Jaroslav s bratrem Josefem si vysloužili ve škole přezdívky. Když Josef v nestřeženém okamžiku snědl větvičku třešně, kterou přinesl profesor do třídy, odhadl kantor hned, kdo za tím vězí, a obořil se na staršího Freie, aby se přiznal a nehleděl na něho jako sůva. To přirovnání bylo výstižné – Josef měl výrazné kostěné brýle, mohutné obočí a divoký výraz. A protože mu byl Jaroslav podobný, ihned se ujaly přezdívky Sůva (Josef) a Sůvice (Jaroslav). Oba drželi při sobě, společně se po válce přihlásili do nově zavedeného vodního skautingu. Centrem se stal Střelecký ostrov proti Národnímu divadlu, kde měl oddíl svoji klubovnu. Otec jednoho ze skautů dovezl z Kanady kánoi, podle níž vzniklo prvních šest domácích kopií. Josef a Jaroslav novému sportu propadli, oba byli na vodě jako doma, Jaroslav vyhrál klubový závod kolem ostrova. Z členů klubu vodních skautů se navždy stali přátelé, které nerozdělili ani fašisté, kteří skauting po okupaci země zakázali, ani komunisté, kteří zemi opanovali krátce po nich. Kromě vodních sportů hráli bratři tenis, košíkovou a lyžovali. Už jako dospělý muž sjel Jaroslav s kamarádem na kánoi Vltavu od Třeboně do Prahy.

Jaroslav byl dobrý student. Po obecné škole (1910–1914) začal studovat na osmiletém reálném gymnáziu v Křemencově ulici. V roce 1919 však z gymnázia přešel a pokračoval na Československé obchodní akademii, kterou v roce 1921 ukončil s vyznamenáním, avšak bez maturity. Důvodem byla finanční situace rodiny a tedy snaha získat co nejdříve práci, což bylo pro absolventy obchodní akademie snazší než pro gymnazisty. Nejprve nastoupil jako pomocná kancelářská síla do firmy K. Krůta, velkoobchod benzínem a oleji. Nenašel tu nic,

co by ho zaujalo. Za půl roku opustil benzín i oleje a v lednu 1922 se vydal s bratrem Josefem do Francie, aby se tam zdokonalili v jazyce. Jaroslav osvědčil ve svých osmnácti letech houževnatost, píli a cílevědomost. Aby se uživil, pracoval jako dělník, skládal cihly, myl automobily, nakonec žehlil a opravoval šaty hostů pařížského Hôtel de Crillon. Paříž a Francii vůbec si náramně užili. Když mohli, cestovali, nejčastěji po svých, dokonce až do Švýcarska. Odjel z Prahy jako nezkušený mladík, za tři čtvrtě roku se vrátil jako mladý muž, s mnoha zkušenostmi a velmi dobrou francouzštinou.

V říjnu 1923 nastoupil jako expedient do firmy Přichystal a Hoffmann v Praze, velkoobchod koly a šicími stroji ve Vojtěšské ulici. Ani tady nepůsobil dlouho, protože v červenci 1924 nastoupil prezenční vojenskou službu. Absolvoval školu pro důstojníky v záloze u dělostřelectva, pak sloužil u dělostřeleckého pluku č. 151 v Praze.

Díky schopnostem byl převelen do Vojenské akademie v Hranicích na Moravě, kde se s ohledem na svoji francouzštinu stal spojovacím poddůstojníkem u francouzské vojenské mise v Československu. V prezenční službě dosáhl hodnosti četaře aspiranta, později, po předepsaných vojenských cvičeních, ho postupně povyšovali až do hodnosti nadporučíka v záloze.

Titulní list katalogu firmy, kam Jaroslav Frei nastoupil v roce 1923

Když se po čtrnáctiměsíční službě vrátil do civilu, začal si hledat nové místo. Mladý muž měl život před sebou, avšak jemu se to jevilo jinak. Na vině byla jeho přítelkyně Františka Kučerová, krátce Iška, kterou poznal v roce 1923 na tanečních hodinách. Jemu bylo tehdy devatenáct, jí šestnáct. V době, kdy pracoval v Paříži, prožila prázdniny ve Švýcarsku, kromě jiného tedy měli společnou i francouzštinu. Obdivovala ho, jemu se velmi líbila. Když své další prázdniny prožívala opět ve Švýcarsku, jel ji spolu s bratrem navštívit. Rozchod s ní v době jeho vojenské služby na začátku roku 1925 ho velmi zasáhl. Důvod nezjistíme, také není důležitý. Potvrdil ale, že ani pro jednoho to nebyla jen povrchní známost. Však se také oba mladí lidé koncem roku 1925 znovu sešli. Od té chvíle je už nic nerozdělilo.

Františka Jaroslava Kučerová se narodila 4. března 1907 v Praze v rodině Václava Kučery a Františky, rozené Boušové. Kučera přišel ve svých čtyřech letech o oba rodiče, kteří zemřeli na tuberkulózu. Mimořádným obchodním talentem a pílí se vypracoval na úspěšného dovozce ovoce a zeleniny. Vedl si do té míry zdatně, že zakoupil dva spojené domy v Havelské ulici 511. Další osud jeho rodiny se zkomplikoval, když se Kučera v roce 1921 rozvedl, nijak zvlášť se neuklidnil ani po druhém sňatku v roce 1924. Na vztah Jaroslava a Išky to však nemělo žádný vliv.

Devatenáctiletý Jaroslav Frei